

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

2017

Lucie Šťastná

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Bakalářská práce

AUTORSKÁ ILUSTROVANÁ KNIHA NA POMEZÍ
ILUSTRACE A KOMIKSU

PŮLROK
Lucie Šťastná

Plzeň 2017

Západočeská univerzita v Plzni
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara

Katedra výtvarného umění
Studijní program Výtvarná umění
Studijní obor Ilustrace a grafika
Specializace Mediální a didaktická ilustrace

Bakalářská práce
AUTORSKÁ KNIHA NA POMEZÍ
ILUSTRACE A KOMIKSU

PŮLROK
Lucie Šťastná

Vedoucí práce: MgA. Ing. Václav Šlajch
Katedra výtvarného umění
Fakulta designu a umění Ladislava Sutnara
Západočeské univerzity v Plzni

Plzeň 2017

Prohlašuji, že jsem práci zpracovala samostatně a použila jen uvedených pramenů a literatury.

Plzeň, duben 2017

.....

podpis autora

OBSAH

1. MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE.....	1
2. TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY, CÍL PRÁCE	3
2.1 Téma a důvod jeho volby	3
2.2 Cíl práce.....	5
3. PROCES PŘÍPRAVY, PROCES TVORBY.....	6
4. POPIS DÍLA, TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA, PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR	9
4.1 Popis díla, technologická specifika	9
4.2 Přínos práce pro daný obor	9
5. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	11
6. RESUMÉ	12
7. SEZNAM PŘÍLOH	14

1. MÉ DOSAVADNÍ DÍLO V KONTEXTU SPECIALIZACE

Můj první kontakt s výtvarným vzděláváním, pokud nepočítám výtvarnou přípravu na základní umělecké škole, byl na Střední umělecké škole Hellichova v Praze, kam jsem po čtyřletém studiu gymnázia nastoupila na obor Grafický design. V rámci školní tvorby mě nejvíce naplňovaly tradiční techniky: kresby zátiší, figurální kresba, různé formy klasické grafiky. V pozdějších ročnících, kdy zadání více směřovaly k digitální, propagační a vektorové grafice, mi převaha práce v počítačových programech příliš nevyhovovala.

To bylo jedním z důvodů, proč jsem se po zakončení studia přihlásila na specializaci Komiks a dětská ilustrace k paní Šalamounové. Zde mi však chyběla komplexní práce na dlouhodobějších projektech, na kterou jsem do té doby byla navyklá, a zároveň jsem získala pocit, že by mi více seděla klasická knižní ilustrace než tvorba pro děti a komiksy, které mě tolik nenaplňovaly. V polovině bakalářského programu jsem se proto rozhodla přestoupit do ateliéru Mediální a didaktická ilustrace pod křídla pana Šlajcha.

V novém ateliéru mi vyhovovala volněji formulovaná zadání, dávající prostor osobitému řešení, a kontinuální proces vývoje s individuálními konzultacemi. Úkolem, který mě nejvíce bavil, bylo ilustrovat a zhotovit libovolné literární dílo, v mém případě epickou báseň Podivuhodný kouzelník od Vítězslava Nezvala z období poetismu. Zde jsem, v duchu doby vzniku, mohla tvořit svou oblíbenou technikou koláže. Vzniklo tak 12 celostránkových ilustrací, a protože součástí zadání byl i digitální přesah, následně jsem je rozpochovala do gifů. Tím jsem aktualizovala poněkud zastaralé médium klasické koláže pomocí dnešního internetového fenoménu.

Přestože jsem se nepřestala nárazově věnovat vektorové grafice na zakázku, nejdůležitější pro mě stále byla kresba podle skutečnosti. Tu jsem rozvíjela na hodinách figurální kresby, pohybovkách, ve svých příležitostných kresbách pro radost i v rozsáhlejším projektu cyklu kreseb rostlin v interiérech menzy v univerzitním kampusu. Mezi moje oblíbené disciplíny nadále patřila i knižní vazba, které jsem se věnovala po večerech šitím autorských skicáků.

Ani v tomto ateliéru jsem se komiksovým zadáním nevyhnula a tak jsem podstoupila několik dalších pokusů poradit si touto specifickou formou, kde je příliš popisná kresba spíše nežádoucí. Komponování záběrů a narace pro mě byly i přes důkladnou průpravu původní specializací velmi náročné. Nezměrné množství jednotlivých faktorů utvářejících komiks je pro mě příliš široké pole působnosti, se kterým se neumím na základě sporých zkušeností vypořádat. Zároveň jsem si neosvojila žádnou výraznou kresebnou stylizaci, která podle mého názoru konfrontaci s komiksem značně usnadňuje jak autorovi tak i následně čtenáři.

Z těchto důvodů mi vyhovovalo, když jsem při tvorbě komiksu na téma Noční můry mohla být sama sobě modelem a pojmout scénář autobiograficky. S touto zkušeností jsem stála před volbou tématu bakalářské práce.

2. TÉMA A DŮVOD JEHO VOLBY, CÍL PRÁCE

2.1 Téma a důvod jeho volby

Téma Autorská ilustrovaná kniha na pomezí ilustrace a komiksu jsem si vybrala z několika důvodů. Hlavním z nich bylo, že jsem chtěla závěrečný rok bakalářského studia využít naplno se všemi jeho výhodami, zahrnující dostatek času na práci, zázemí a odborné konzultace, jako příležitost pustit se do rozsáhlejšího projektu s důrazem na osobní hodnotu. S pocitem, že v budoucím profesním životě by na realizaci projektu tohoto druhu a rozsahu možná už nebyl čas, rozhodla jsem se na základě předem definovaného klíče „jedna kresba denně“ vytvořit obrazovou alternativu deníku klasického, který jsem si začala znovu psát krátce po nástupu do prvního ročníku na vysoké škole. Jedná se tak o experiment se zaznamenáváním a uchováváním vzpomínek primárně kresbou na místo psaného textu.

Impulsem pro tento koncept bylo také mé přání navázat na svou zálibu v kreslení reálných míst, lidí a zátiší. V dnešní době sociálních sítí jako je Instagram nebo Facebook a kdy každý z nás má fotoaparát na mobilním telefonu jsou pro mě tyto zdánlivě bezvýznamné kresby kromě praktického cvičení techniky ekvivalentem analogové fotografie dovedeným do extrému: přes všechny nedokonalosti (například ne vždy rozpoznatelné obličeje) v sobě tento způsob zachycení skutečnosti nese jistou přidanou hodnotu. Kromě hodnoty sentimentální je to i ten aspekt, že dokumentují nejen vizuální informaci, ale jsou i odrazem konkrétní atmosféry. Svou roli také hraje i rukopis autora, který onu atmosféru interpretuje.

Volně formulované téma pro mě bylo zároveň výzvou k ohledávání hranic média komiksu, ke kterému mám, jak jsem již zmínila, ambivalentní

vztah. Jak uvádí Scott McCloud ve své známé knize věnující se komiksové teorii Jak rozumět komiksu, základní podmínkou komiksu je takzvaná juxtapozice - následnost dvou či více obrázků. Příběh vzniká v prázdném prostoru mezi jednotlivými obrazovými sděleními a podle McClouda je na čtenáři, aby ho spolutvořil. V tomto smyslu moje bakalářská práce podmínky komiksovosti splňuje a navíc staví mezi jednotlivé obrazy základní pravidelný interval jednoho dne. Materiál vznikl v období mezi říjnem 2016 a březnem 2017, celý cyklus 179 kreseb tedy tvoří kontinuální příběh půlroku mého života, ukrytý někde mezi složkou obrazovou, doprovodnou složkou textovou a představivostí čtenáře.

Komiksovým prvkem je také postava vypravěče, který je zároveň hlavním hrdinou příběhu a pohybuje se v reálných kulisách a situacích, které zachycuje. Výsledkem je sekvence obrazů z pohledu pozorovatele (tedy jakousi komiksovou ich-formou). Výběr scénérií nebyl determinován ambicí zpřístupnit příběh každému. Jedná se o komiks určený primárně vypravěči samému či jeho nejbližšímu okolí.

Uznávám, že míra subjektivity a toho, že jsem knihu koncipovala jako osobní deník a její obsah se snažila zachovat co nejvíce autentický, může bránit nezasvěcenému čtenáři v porozumění. Na druhou stranu kniha nabízí i mnoho momentů, se kterými se může ztotožnit prakticky kdokoliv, například rodinné oslavy Vánoc nebo návštěva zubaře. Za účelem lepší srozumitelnosti jsem naprostou většinu kreseb doplnila alespoň velmi stručným popiskem, ačkoli moje původní vize byla, popisky nevztahovat k zobrazovaným výjevům, ale vyprávět jimi s kresbou primárně nesouvisející informace o daném dni.

2.2 Cíl práce

Cílů mé práce bylo vícero. V osobní rovině se pro mě jednalo o výzvu či určitý pokus, co se mnou a mým rukopisem udělá železná pravidelnost v kombinaci s poměrně dlouhým časovým úsekem. Zároveň jsem se těšila z představy, že mi zůstane v ruce krásná subjektivní dokumentace půl roku studentského života coby památeční artefakt.

V rovině odborné je moje bakalářská práce experimentem s definicí komiksu jak po stránce čtenářské (domýšlení souvislostí mezi výjevy), tak po stránce autorské: kreslila jsem de facto příběh v přítomném okamžiku, aniž bych dopředu věděla, co se stane v dalším políčku. Tím, že jsem si předem stanovila přesný začátek a konec vyprávění, není garantována žádná pointa, jedná se jen o výsek z kontinuálního toku dění.

3. PROCES PŘÍPRAVY, PROCES TVORBY

Proces přípravy byl ve své podstatě velice jednoduchý. Vzhledem ke spontaneitě toho, co bude zobrazováno, jedinou přípravou bylo určení pracovních podmínek. Pro co největší autenticitu jsem zvolila stejné skromné prostředky, které používám při psaní deníku: tenký černý fix na hlazeném papíru kancelářského typu nízké gramáže.

Kresby jsem kreslila alla prima, tedy bez předkresu. Tím pádem jsem stejně jako v deníku neměla možnost gumovat a jako jediný nástroj pro retuš jsem používala černý fix, místo gumování jsem tedy nepovedená místa začerňovala. V průběhu prvních měsíců jsem zkoušela použít barevnou či šedou lineární kresbu nebo měnit tloušťku fixu, vždy jsem se však vrátila k nejkontrastnější černé a tenké linii. Kompozice jsem volila dle motivu na výšku či na šířku, v obou případech jsem kreslila na formát A5 ve snaze zachovat kresby celistvé, nenarušené ohybem hřbetu skicáku.

Postupně jsem pokreslila tři různé skicáky, z toho dva vlastnoručně vyrobené. Valná většina kreseb vznikla v situacích, které tomu nejvíce přály: časté cesty vlakem (absolvuji průměrně čtyři týdne), během směny v práci (pracuji v obchodě s keramikou), během večerů s přáteli i doma či na výletech. Vzhledem k frekvenci některých činností nebo prostředí se motivy kreseb občas opakují, vždy však v jiné souvislosti. Ne vždy kresba zachycuje nejzajímavější událost nebo část dne, byla jsem samozřejmě nucena podřídit se konkrétním podmínkám. Zároveň jsem se nevyhýbala pro kresbu nezvyklým prostředím, například vana, drkotající vlak či vestoje na vernisáži.

V případech, kdy byla událost či situace nekreslitelná, snažila jsem se ji symbolizovat inscenovaným zátiším z odpovídajících předmětů, které mělo tu výhodu, že bylo statické. Například na graffiti akci v plzeňské

Papírně jsem jako symbol nakreslila zátiší se spreji namísto malujících lidí. Častou součástí kreseb byly i tištěné informace jako například čárové kódy, typografie na předmětech a grafické prvky.

Paralelně ke kreslení jsem se snažila udržovat i pravidelnost zápisů v deníku psaném, z něž jsem později čerpala při psaní popisků, což bylo až překvapivě náročné. V obou denících jsem se zaměřovala především na pozitivní prožitky.

Na konci března jsem ukončila proces tvůrčí a přešla jsem k postprodukcí. Ta byla velice prostá: kresby jsem naskenovala a bazálně upravila (kontrast, jas, ořez) v programu Adobe Photoshop. Retuše probíhaly zcela minimálně pouze jako kosmetická úprava, zásadně jsem nikde nezasahovala do obsahu. Proto jsou součástí kreseb například nepovedené pokusy, nedodělky, chybné tahy a nepřesné linie. Následně jsem je roztřídila do jednotlivých kapitol – měsíců.

Na sazbu jsem použila program Adobe InDesign. Z každé kapitoly jsem vybrala určitý počet (10-15) kreseb, které jsem považovala za reprezentativní, ať už obsahem či formou, a ty jsem umístila na samostatnou dvoustranu. Zbylé kresby jsem katalogizovala formou rejstříku na konci každé kapitoly. Tento krok byl nutný především z kapacitních důvodů a navíc přispěl k dynamičtějšímu vnitřnímu systému. Na úvod každé kapitoly jsem na barevný list papíru nadepsala název měsíce a doplnila jej překresleným kalendářem z mobilu, kde jsou zaznamenané očekávané nadcházející události diářovým způsobem (narozeniny, návštěva divadla nebo schůzky). Dále je vždy na začátku připsán odstavec obecných informací k danému měsíci. Ke knize jsem připsala úvod vysvětlující zkráceně koncept knihy.

Pro sazbu textů a popisků jsem vytvořila vlastní písmo vycházející z mého rukopisu v programu Font Creator. Popisky jsou psány jak v minulém, tak přítomném čase a formou zachovávají podobu originálních

deníkových zápisů včetně hovorových výrazů, zkratek, nekorektní interpunkce a jsou podobné školním výpiskům. Vyskytují se zde i anglicismy, divnotvary či závorky používané coby smajlík.

4. POPIS DÍLA, TECHNOLOGICKÁ SPECIFIKA, PŘÍNOS PRÁCE PRO DANÝ OBOR

4.1 Popis díla, technologická specifika

Výsledkem mé práce je ručně šitá kniha o téměř 240 stranách formátu zhruba A5. Forma vychází ze skicáků, do kterých byly kresby původně kresleny. Poslední z nich je prototypem finální podoby knížky. Knižní blok jsem ušila na způsob vazby V8 s předsádkami, na něž jsou nalepené přední a zadní černé lepenkové desky. Hřbet s plátěnými proužky a bavlnkou zůstává odhalený záměrně: symbolizuje jistou zranitelnost související s odhalením soukromí. Podobnou roli hraje i použití slepotisku na deskách jako jediného vnějšího označení knihy. Tak jako v denících, i v mé práci jsou veškeré informace umístěné vevnitř.

Na slepotiskový titulek jsem si nechala na zakázku vyrobit zinkový štoček a ražbu jsem zhotovila ve školní dílně. Jako písmo pro titulek jsem zvolila patkový font Baskerville v tučném řezu. Stejným písmem jsou vysázeny i názvy kapitol. Spolu s mým digitalizovaným rukopisem jsou to jediná dvě písma, která se v knize vyskytují.

Pro zhotovení finální podoby knihy jsem vybrala přírodní papír Flora gardenia gramáže 100 g/m² s jemnou strukturou, který není tolik vybělený, ale je zároveň dostatečně kontrastní, a který je příjemný na omak. Pro předsádky a vlepené titulní listy kapitol jsem zvolila fialový papír POP-SET 120 g/m². Tisk je výhradně černobílý, digitální.

4.2 Přínos práce pro daný obor

Mám-li hodnotit svůj přínos pro obor, je nutné předem definovat, prizmatem kterého oboru svou práci nahlížím. Ačkoli kniha splňuje

formální podmínky komiksové narace, sama ji vnímám především jako autorskou výtvarnou publikaci. Na tomto hracím poli bych považovala za přínos koncepčně dokumentární přístup, ovšem z velice subjektivního pohledu. Za výjimečnou mezi obdobnými autorskými publikacemi považuji svou práci z hlediska metody kresby – popisná informativní linka v protikladu k módním redukovaným ilustracím a různým grafickým technikám.

Co se komiksových kvalit týče, vyzdvihla bych snahu o rozšiřování hranic, v jakých je toto médium většinou chápáno. Jako přednost bych uvedla také koncepční přístup a výrazný přesah do osobní sféry a experiment s mírou subjektivity, která je pro čtenáře únosná.

5. SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

McCLOUD, Scott. Jak rozumět komiksu. Praha: BBArt, 2008. ISBN 978-80-7381-419-9.

WIGAN, Mark. Umění ilustrace: vizuální myšlení. Vyd. 1. Brno: Computer Press, 2010, 176 s. Základy designu. ISBN 978-80-251-2970-8.

6. RESUMÉ

The main goal of my bachelor work was to create a author's book which combines some elements of graphic novel with regular illustration. I wanted to use the great (and most probably last) opportunity of few months reserved for some extensive work of mine and create something, that would give me joy and would depict my current life situation and feelings for the future days. Since I enjoy creating material memories such as analogue photos, various notes and little doodles, I decided to test the medium of drawing in a documentary role: every day for six months (october – march), I drew some scene, still-life or anything that happend on that day. Basically, I created a rather visual alternative of a diary, which I keep writing since I went to college. It also reflects my passion for classical drawing of actual objects, places and people.

My relationship to the medium of comics is rather complicated so I decided to test the borders of this genre. As the reputable comics theorist Scott McCloud writes in his capital opus *Understanding Comics* – the only condition of this medium is so called juxtaposition, which means a subsequence of visual pictures and the story between them being created by the imagination of the reader. In this way, my work is 179 comic frames with the constant spacing of one day, narrating the story of half a year of a students life. The story is rather subjective, not always comperhensible for an outsider, which responds to the style of personal diary. Since it is based on my authentic lifeline and I never knew, what comes up next, needless to say that the story does not accord to any narration rules or scheme and doesn't necessarily have a point. There ale some tiny specific lines or substories though, intellegible for everyone.

The result of seven months of my documentary and cataloguing work is a book of approximately 230 pages, divided in six chapters

(months). The format of the book is cca A5 and the content is segmented as follows: in every chapter, I've chosen 10-15 drawings of exceptional form or meaning and I've written short descriptions to them, which are supposed to explain them or put them in some context. The rest of the material is gathered at the end of the chapter in so called register, diminished and commented by just one or two words. The title page of every chapter is printed on the lila sheet of paper and contains a depiction of the cell phone calendar with significant events of the upcoming month and a short text summing up what happened.

For the book, I've created my own typeface based on my handwriting, which is used in most cases and occasionally combined with font Baskerville. Regarding the resulting form, the book has a revealed binding (based on my self-bound sketch books) and anonymous black solid sheets, with only the embossed title „Half of a year“ and my name.

7. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha 1

Skicáky

Příloha 2

Originální kresby

Příloha 3

Scan kresby, výsledná dvoustrana

Příloha 4

Ukázka dvoustrany z kapitoly prosinec

Příloha 5

Ukázka dvoustrany z kapitoly leden

Příloha 6

Rejstříková část z kapitoly říjen

Příloha 7

Rejstříková část z kapitoly leden

Příloha 8

Předloha rukopisu k digitalizaci

Příloha 9

Digitální písmo Rukopis

Příloha 10

Šití knižního bloku

Příloha 11

Slepotisk, štoček na ražbu

Příloha 12

Hotová kniha

Příloha 13

Titulní strana knihy

Příloha 14

Úvod

Příloha 15

Začátek kapitoly – měsíc listopad

Příloha 1
Skicáky

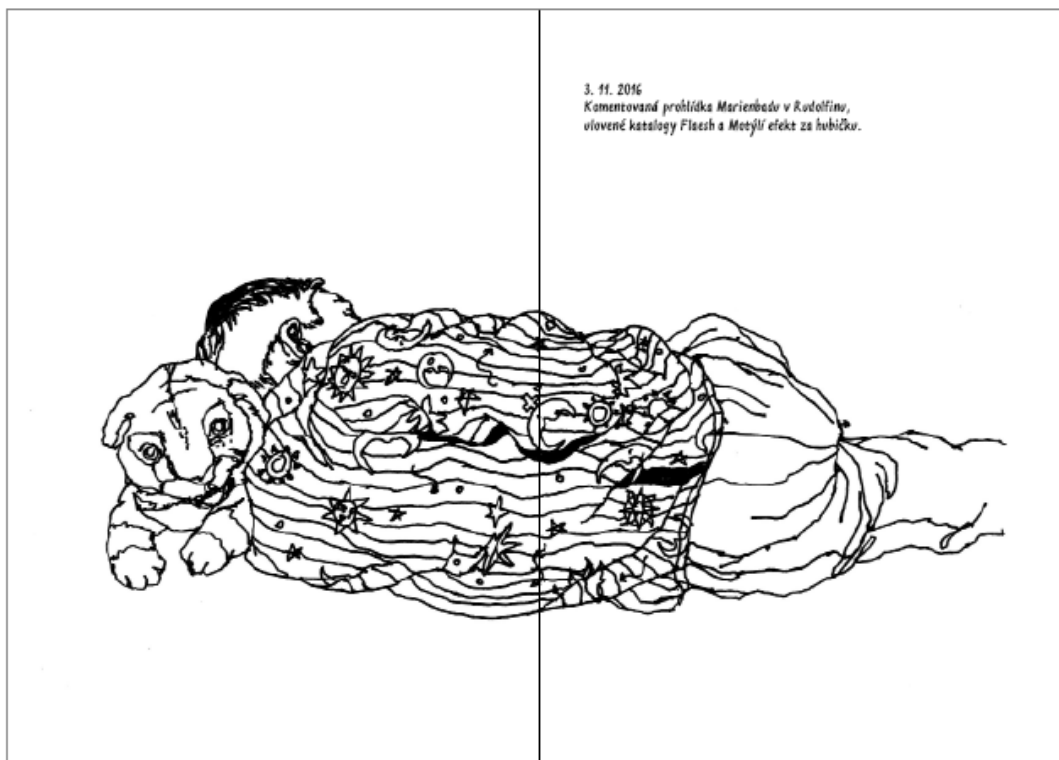
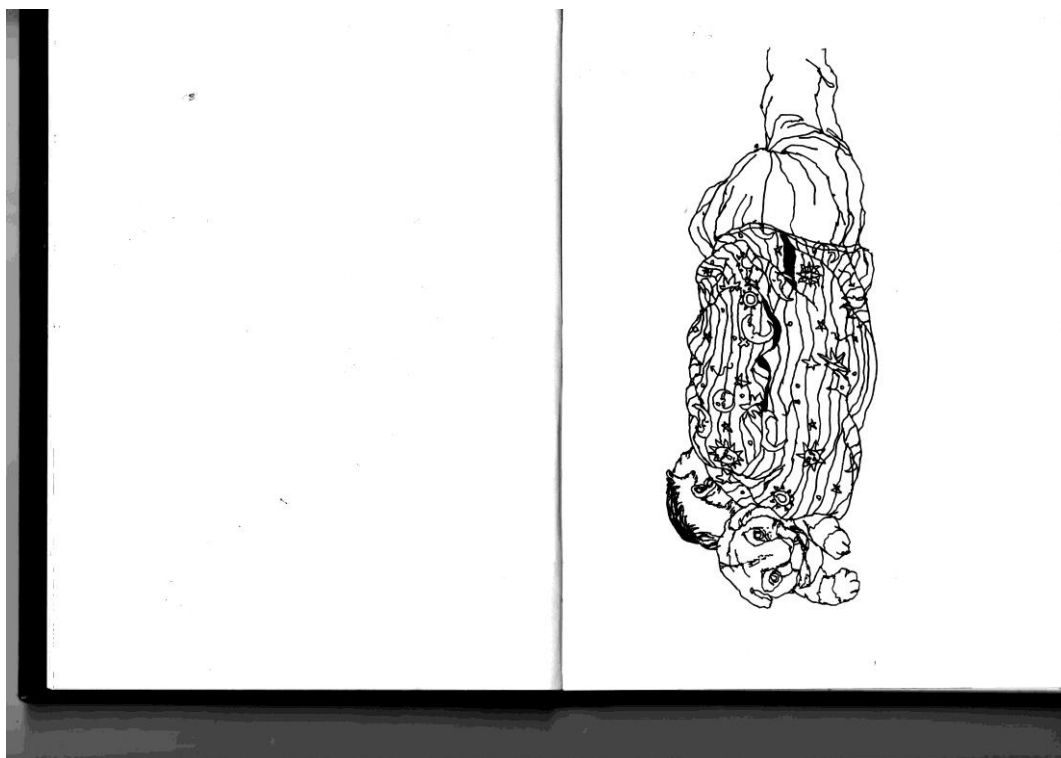
Příloha 2

Originální kresby

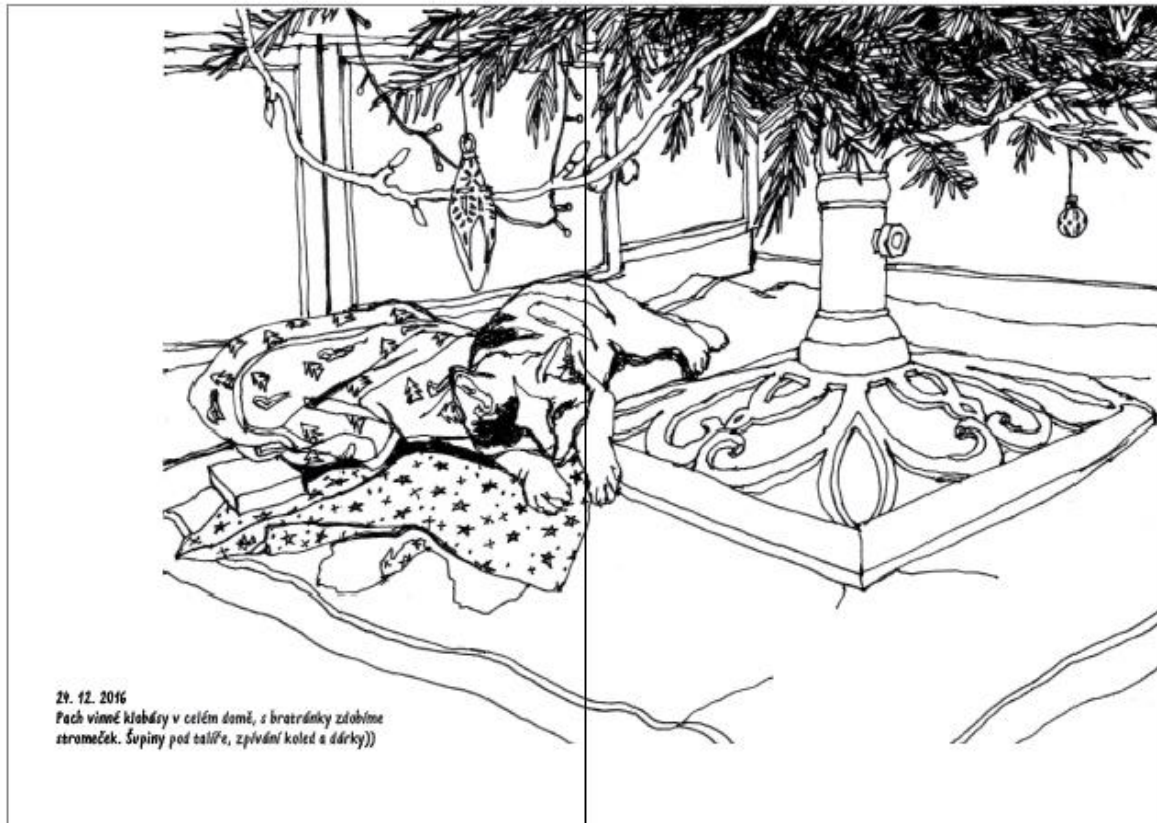
Příloha 3

Scan kresby, výsledná dvoustrana

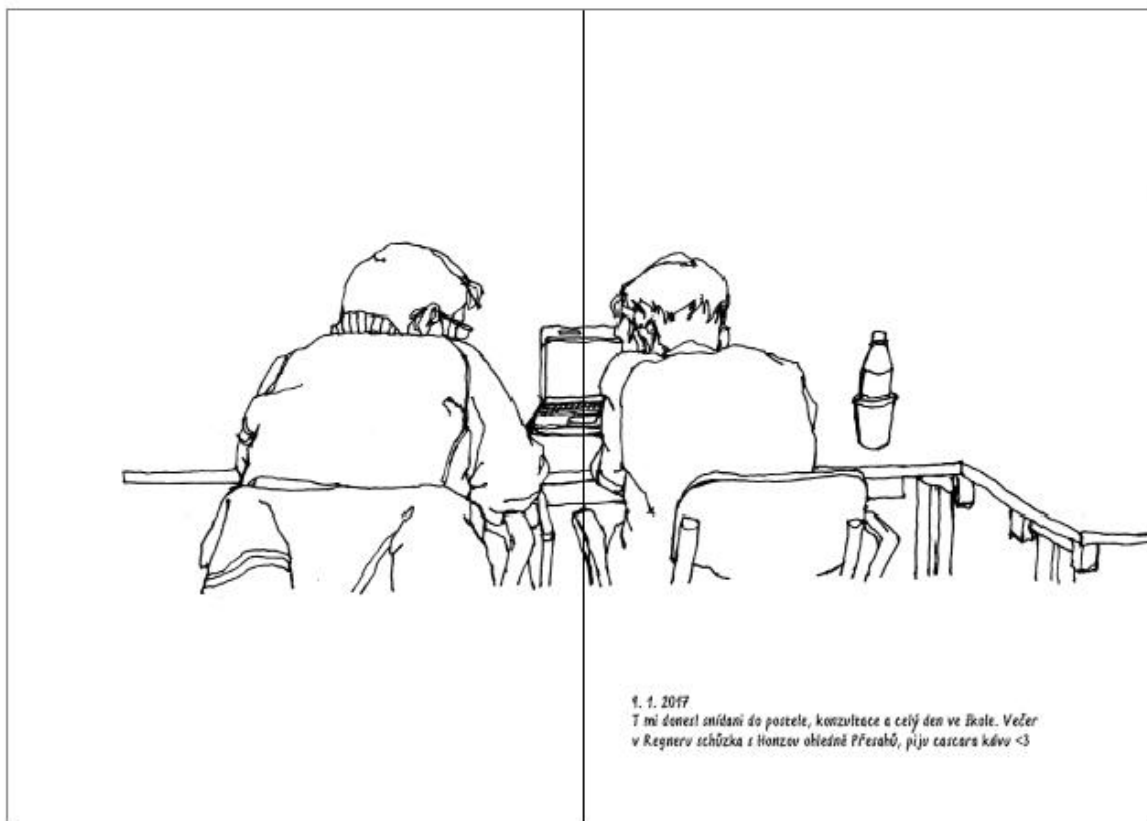
Příloha 4

Ukázka dvoustrany z kapitoly prosinec

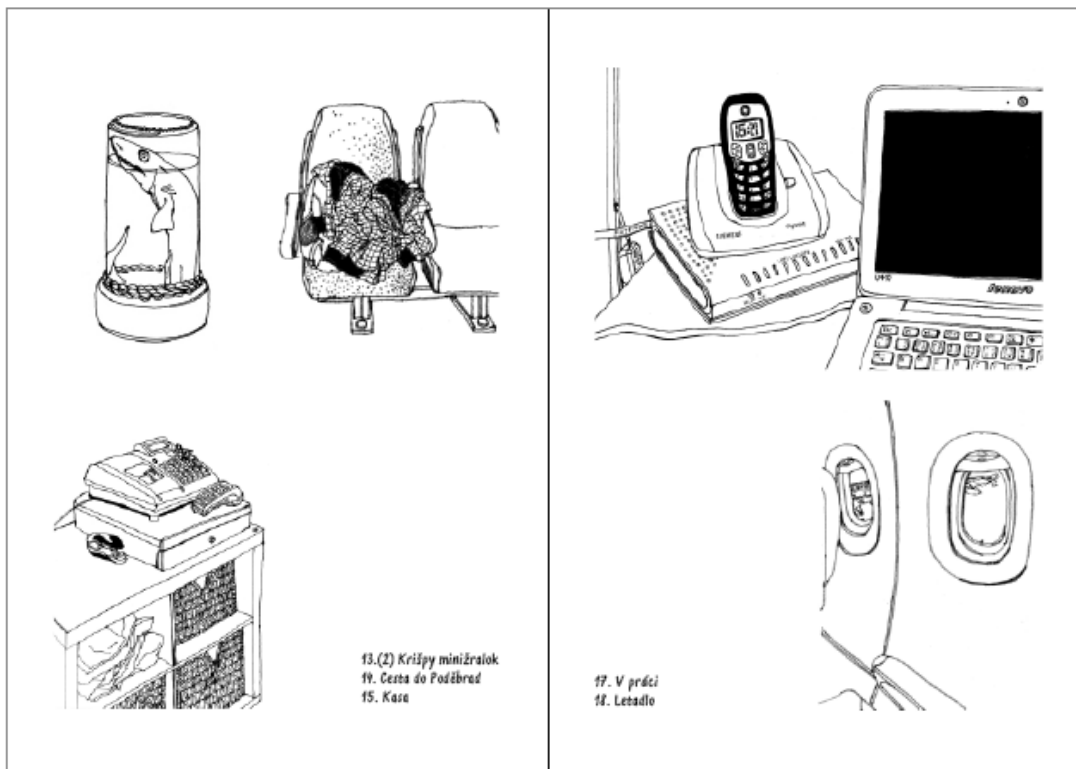
Příloha 5

Ukázka dvoustrany z kapitoly leden

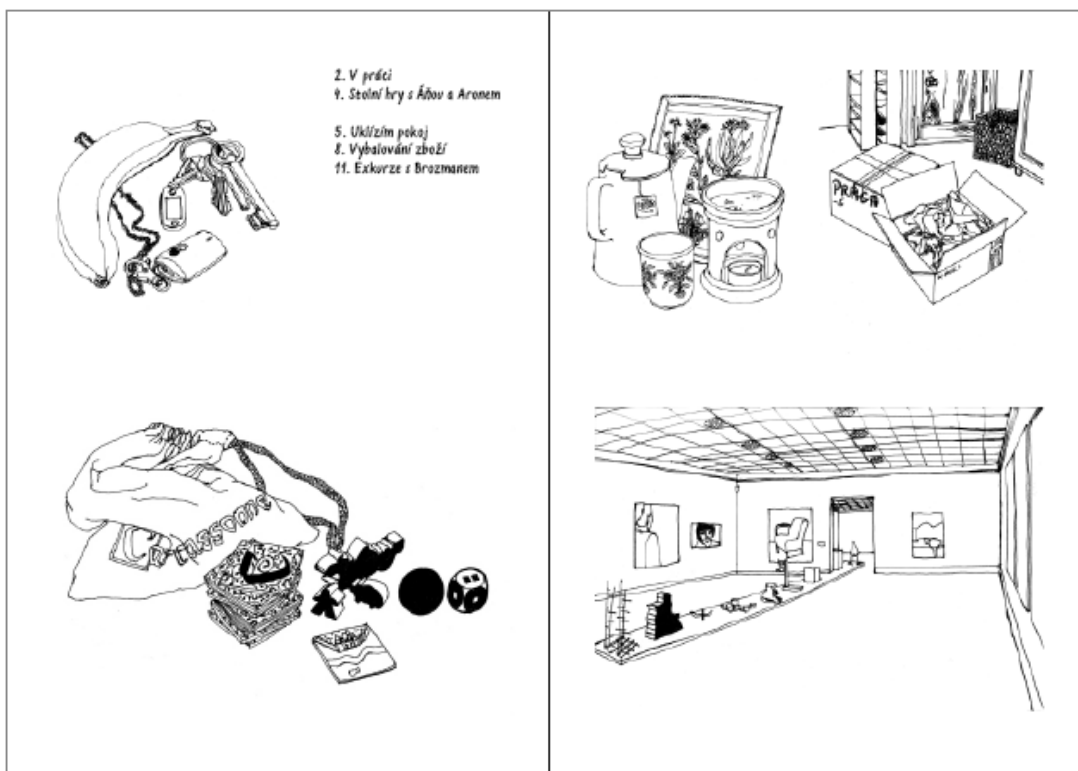
Příloha 6

Rejstříková část z kapitoly říjen

Příloha 7

Rejstříková část z kapitoly leden

Příloha 8

Předloha rukopisu k digitalizaci

A B C D E F G H I J K L M M M S T U V W X Y v v °
A A B C D E F G K K M N O P Q R S W X Y Z Z v v °
M
! " , : ... ? ; - . 1 2 3 4 5 6 7 8 9 1 2 3 4 5 6 7 8 9
1 2 3 4 5 6 7 8 9
1 2 3 5 6 7 8 9

A B C D E F G H K L M N R R S T U
B C D H I J K L M N Q R S T U V W X Y Z Z Z Z Z Z Z Z Z Z
B C D K L M N O P Q R W v v °

! , ... ! ? ? : . - 1 2 3 4 5 6 7 8 9
1 2 3 4 5 6 7 8 9

a b c d e f g h i j k l m n o p q r s t t' u v w x y z z č ě š ž é ě č í ó ú ů
k m n w w w ž d d á á ' ° v

a b c d x f h i j k l m n o p q r s t u v w x y z z ' v °
e f g h i m n r ů v č á ž ě š é ě
v w x y z z

1. 10. 2016

LEDEN

4. 2. 2017

Leden Leden den únor Únor Březen Duben

17. 11. 2016, 18. 1. 2017 2017

Příloha 9

Digitální písmo Rukopis

Rukopis - Rukopis
Glyphs, 252 items

.notdef	.null	nonmarki...	space	exclam	quotedbl	numbersign	dollar	percent	ampersand	quotesingle	parenleft	parenright	asterisk	plus	comma	hyphen	period
/	0	1	2	3	4	5	6	7	8	9	:	;	<	=	>	?	@
A	B	C	D	E	F	G	H	I	J	K	L	M	N	O	P	Q	R
S	T	U	V	W	X	Y	Z	[\]	^	_	`	a	b	c	d
e	f	g	h	i	j	k	l	m	n	o	p	q	r	s	t	u	v
w	x	y	z	{		}	~	ı	¢	£	¤	¥	¦	§	¨	©	ª
«	¬	®	¯	°	±	²	³	´	µ	¶	·	¸	¹	º	»	¼	½
¾	¿	À	Á	Â	Ã	Ä	Å	Æ	Ç	È	É	Ê	Ë	Ì	Í	Î	Ï

Příloha 10

Šití knižního bloku

Příloha 11

Slepotisk, štoček na ražbu

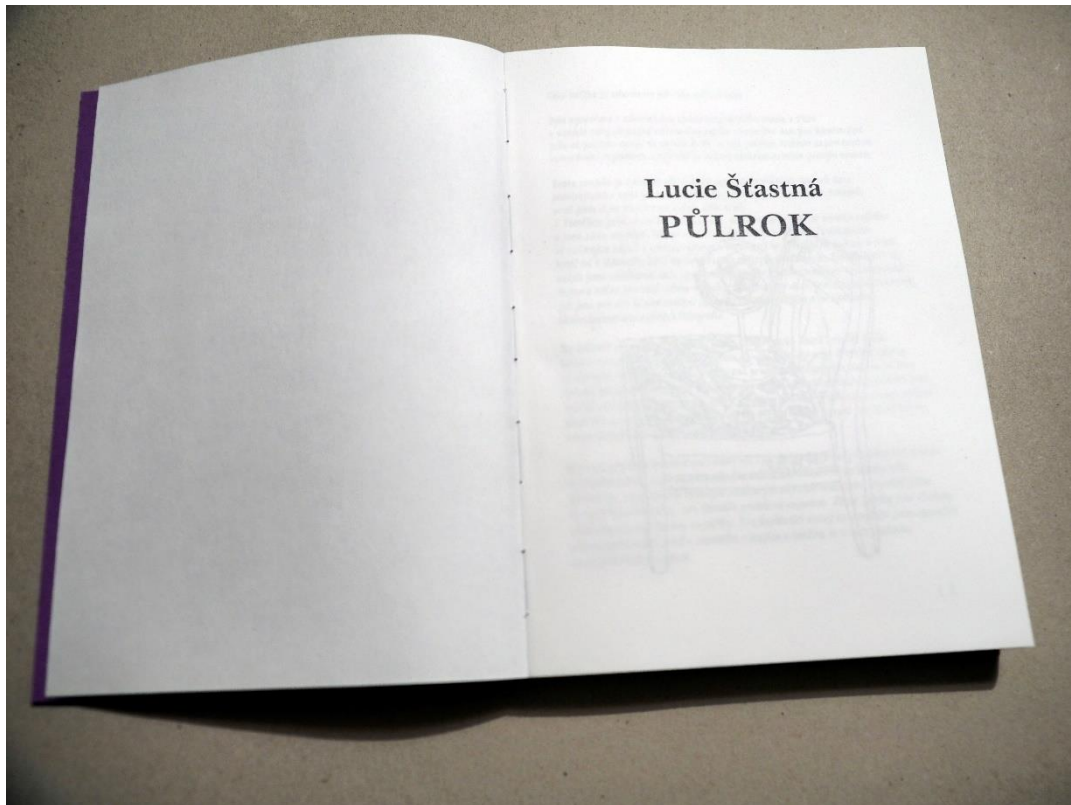
Příloha 12

Hotová kniha

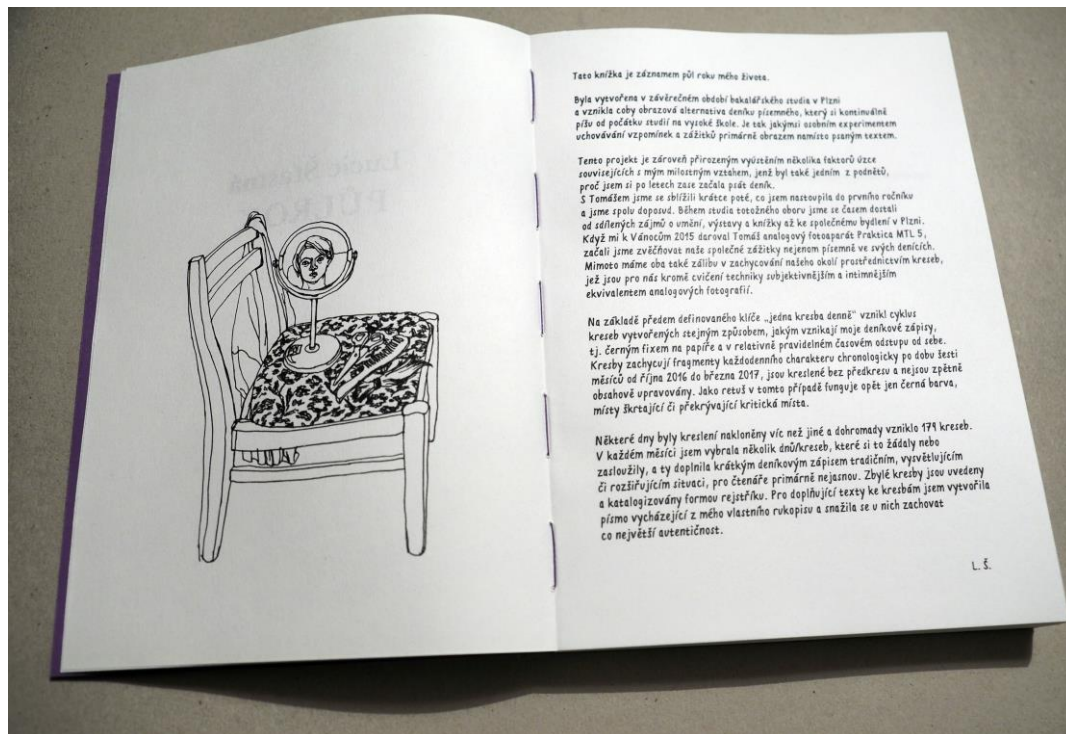
Příloha 13

Titulní strana knihy

Příloha 14

Úvod

Příloha 15

Začátek kapitoly – měsíc listopad

